

אל המבקש

עלון חודשי להפצת תורת המוסר בדרכו של מרן הסבא מנובהרדוק צוק"ל

שנה ז' גיליון מס' 75

סיון תש"פ

"ה נ נ י . . ."

הגה"צ ר' אריה לייב פרידמן זצ"ל

ופתאום ציווה לו המלך לצאת מלפניו, והזמין במקומו עני לבוש קרעים ומוכה שחין, הלא אז יהמה מכעס ויתקצף ויקלל. והנה כאן עלתה מחשבה בלב דוד, אולי לא חפץ בי ד', אלא במי...? באבשלום בן היפת - תואר, בן הסורר - ומורה הקס על משיח ד' להורגו. איך היה יכול דוד לכלכל מחשבה כזאת? איך יכל לקבל גזירה כזאת, הלא היה צריך לקרוא חמס, ולזעוק לפני המלך, ובפרט שזולת ההטרדה מן המלכות, הלא סכנה צפויה לחייו כעצת אחיתופל - ואת חייו הלא יכול להציל כשהארון הולך עמו.

וכאן נתגלה לפנינו דוד המלך משיח ד' בלבוש נורא הוד, אשר אין די באר ואין די חקר לגדולתו. כך מקבל משיח ד' את רצון ד': "ואם כה יאמר לא חפצתי בך, "ה נ נ י" יעשה בי כטוב בעיניו". "ה נ נ י" לביזיון, "ה נ נ י" לקללת שמעי בין גרא, "ה נ נ י" למכות, "ה נ נ י" למלחמה, "ה נ נ י" למות, למה לי הארון, להינצל, אם כה יאמר לא חפצתי בך "ה נ נ י" יעשה כטוב בעיניו, "ה נ נ י" כמטרה לחיצים בלי שום התנגדות, יהי' אבשלום מלך, יהי' הוא המשיח, ואני עומד ומקבל באהבה גמורה את רצון ד', אם יכוני ויסקלוני באבנים "ה נ נ י", אם ישכוני וידונו אותי למוות ימיוני, הלא כל מה שיעשו בי הלא זה התוצאות מ"כה יאמר לא חפצתי בך" ואם כה יאמר, כך אני מקבל, "ה נ נ י" . . .

כמה כואב הלב על זה, כי הלא תאוות הצדיקים מן ההצלחות היא להפיק רצון מד' ("ר"י בשע"ת) ונחלי דמעות זולגות מהעיניים, אבל: "ה נ נ י", לא אתקש כשאול, לא אתמרד כבר קמצא, אם אומרים לי לצאת "ה נ נ י". אבל כמה הי' גדול בטחוננו של דוד, כמה חזק הי' בדעתו, כל המצב הזה לא העבירו על דעתו, לא הוציא מסקנות פזיזות, כמה נוראה היא המלחמה כמה גדולה היא הסכנה, הנה המערכה לפניו ולאחריו, והוא גלמוד ועזוב ובורח ובוכה, אבשלום מאחריו, ושמעי בן גרא מעפר בעפר וסוקל באבנים לפניו, והארון אין עימו - מכל מקום אין יאוש שוברו ומרפה את בטחוננו, אלא עוד תקוה מקננת בליבו אולי: "אם חפץ בי ד' והשיבני והראני אותו ואת נהוה", אפילו במצב נורא כזה עוד יש תקוה שיחפוץ בי ד'. ואם כן, מה הפחד ומה הרעש? ירעשו ויתגעשו אבשלום ואחיתופל, יקללו ויכו ויבזו, אין פחד, "אם חפץ בי ד' והשיבני", אם כן סרה לגמרי הסכנה והפחד ואימת המלחמה. "אם חפץ בי ד' והשיבני", אז "אם תחנה עלי מחנה לא ירא ליבי", "ואם כה יאמר לא חפצתי בך "ה נ נ י" גם אז אין מה לעשות, "ה נ נ י" ויעשוני ככברה, ו"ה נ נ י" מוטל לפנייהם כאבן שאין לו הופכין.

כמה הילכתא גבירתא איכא למישמע מפסוק אחד. לא יכיל הרעיון מה שאפשר להתעמק, וכמה מסקנות לעבודה יש להוציא מזה. במצב הכי נורא במוראות הכי גדולים צריך האדם לא להתייאש ולהתחזק בבטחון: "אם חפץ בי ד' והשיבני". ולהיות כ"כ בטוח בזה, עד שאפילו עזרת הארון לא צריך. "אם חפץ בי ד' והשיבני". וכן, אפילו אדם, שיעלה במעלות הכי גבוהות של משיח ד', גם אז צריך לקנן בלבו הפחד: "אם כה יאמר לא חפצתי בך" והמטרה היא "ה נ נ י" אין לי שום רצון עצמי, אין לי חפץ בכל העולם ומלואו. יש לי רק מטרה אחת: "ה נ נ י" לרצון ד', ומה שיהי' הרצון לא איכפת לי, אם ד' יאמר לי עלה: "ה נ נ י", אם יאמר לי רד: "ה נ נ י", "ה נ נ י" למלכות ו"ה נ נ י" ל"לא חפצתי בך"!

(הנאמן" אדר ב' תשי"ט)

(לקראת יומא דהילולא דרוד מלכא משיחא, החל בחג השבועות, נגנו להביא שיחה נפלאה מראל"פ, שהיה מבחירי התלמידים בישיבת נובהרדוק במזריטש, וערך שם את ביטאון הישיבה "הד המוסר". לאחמ"כ, עלה ארצה, בעלייה הראשונה של תלמידי נובהרדוק בשנת תרצ"ד. וגם בא"י, לא הזניח את עבודת המוסר, וזכה וזיכה את הרבים בזה, והקים כמה "בתי מוסר", שלמדו בהם מוסר חניכי הישיבות המוסריות בכל יום. וגדולי המשגיחים כגון: ר"י לווינשטיין ורא"א דסלר, ור"א לופיאן ועוד זצ"ל היו מוסרים בהם מידי פעם בפעם שיחות מוסר בפני ציבור הלומדים. יהיו דברים אלו לע"ג.) כשברח דוד מפני אבשלום, ויצא את ירושלים ועמו כל אנשיו ונאמניו, ראה איך שהכהנים נושאים גם את הארון, ואמר להם דוד שיחזרו עם הארון, ירושלימה, ולא יקחהו עמם. וכך אמר להם: "אם חפץ בי ד' והשיבני והראני אותו ואת נהוה, ואם יאמר לא חפצתי בך הנני ייעשה בי כטוב בעיניו - כשאדם נמצא בצרה וסכנה מחפש כל מני דרכים להצלה, ובפרט בשעת מלחמה שאז הסכנה גדולה מאד. ומצינו אצל ישראל, כשהיו יוצאים למלחמה, היו לוקחים את הארון עמהם, והיו מנצחים. ואצל המעפילים כתיב: "ומשה ואהרן ד' לא משו מן המחנה". מפני זה "ויכוס ויכתום עד החרמה". והנה כאן שעמדה לפני דוד מלחמה כה גדולה ונוראה, אבשלום בנו ועמו אחיתופל שיצאו להילחם עמו, והתכנתה הייתה להתנפל עליו בפתע ולהשמידו כעצת אחיתופל, וכל מלכותו וחייו הי' בסכנה כה גדולה, ויש בידו עצה איך להינצל מסכנה, הלא הארון העדות עמו, והנה הכהנים נושאים אותו ועלה בידם להוציאו מין העיר, הלא הי' צריך להתמלא שמחה גדולה, והיה לו לזרוז את הכהנים שישאווה מהר הלאה. והנה לא די שלא שמח על אפשרות ההצלה הכה מבטיחה, אלא עוד ציווה אותם לחזור עם הארון לירושלים לשלטון שונאו, בנו אבשלום, - הלא זה פליאה נשגבה.

אבל כאן אנו רואים דבר מאד נפלא ומאד עמוק, כשגברה הסכנה ודוד הוכרח לברוח מן עיר הבירה בחיפזון והיה עולה ובוכה, הנה אז לא עלו בליבו כלל כל אלו המחשבות שעולות בלב מלך בשעת מלחמה, איך לערוך את צבאותיהן, ואיך להינצל מסכנה, ואיך לנצח. כל סכך המחשבות הקשורות במלחמה לא בא עכשיו בלב דוד. מחשבות אחרות לגמרי מלאו את ליבו ונקבו את מוחו. מחשבות יותר מחירדות ומטרידות מכל מוראות המלחמה. כשקם עליו בנו, ודוד היה חש מאד על חילול ד', כמ"ש חז"ל: בקש דוד לעבוד וכו' וגם הבכייה הייתה על זה כשאבשלום קשר עליו מלחמת השמד, עלה בלב דוד מחשבה נוראה, אולי כל זה סיבה מן השמים להטריד אותי מכיסא מלכותי, אולי לא חפץ בי ד', וגירה בי את אבשלום. ואם כן הוא, למה אקח את הארון? הלא זהו כמו שדוהו למוות והוא רץ ונאחז בקרנות המזבח להינצל.

והנה, כמה קשה, אפילו לפני גדול הבורח מהשררה שעלה לגדולה, לרדת ממדרגתו. כמ"ש חז"ל: "כשהיו אומרים לי עלה הייתי מטיל עליו קומקום של חמין, ועכשיו אם יאמרו לי אחר שעליתי רד, הייתי כופתו לפני האר"י - כמה גדול כח הבושה כמו אצל קמצא ובר קמצא, שהיה רוצה לשלם עבור כל הסעודה, ובלבד שלא לצאת בביזיון. וכמה הרעיש שאול המלך כשלקחו המלכות ממנו, כמה מלחמות עשה, וכמה רדיפות רדף את דוד, הגם ששמע מפי הנביא: "ונתן לרעיך הטוב ממך". ואינו דומה מי שלוקחים המלכות ומוסרים לגדול וטוב ממנו, למי שלוקחים ממנו ומוסרים לפחות ממנו, הלא אז תבער כמו אש הקנאה והתרעמות, כמו מי שהמלך קרא אותו והזמינו לעמוד לפניו, והוא חכם ונאה ולבוש הדר, וראוי לעמוד בארמון המלך,

ניתן לקבל עלון זה במייל: elhamevakesh@gmail.com

הגישה למייל מתבצעת ממקום שמאושר ע"י ועדת הרבנים לענייני תקשורת

ייחוסו של היהודי – כפיית יצרו! הגה"צ ר' ישראל דוד נייונר זצ"ל

קודם חג השבועות אנו אמורים להתבונן בכמה מדברי חז"ל על קבלת התורה - ועל ידי כך נוכל להבין את אחד מיסודותיה החשובים של קבלת התורה.

ספר יוחסין שלכם...

אמרו חז"ל בילקוט שמעוני (במדבר פ"א רמז תרפ"ד): "בשעה שקבלו ישראל את התורה נתקנאו אומות העולם בהן מה ראו להתקרב יותר מן האומות? סתם פיהן הקב"ה אמר להם: הביאו לי ספר יוחסין שלכם שנאמר ה'בו לד' משפחות עמים כשם שבני מביאים ויתילדו על משפחותם" ע"ל. לכאורה, כל דברי המדרש הזה הם 'מדרש פליאה', גם מה שאמרו אומות העולם, וגם מה שהשיב להם הקב"ה!

כמו כן רואים אנו את דברי הגמרא במסכת ע"ז (ב: וז"ל: "ויאמר ה' וכו' הופיע מהר פארן (דברים לג) ומאי בעי בפארן? אמר ר"י מלמד שהחזירה הקב"ה על כל אומה ולשון ולא קבלוה עד שבא אצל ישראל וקבלוה" ע"ל. ז"א שהקב"ה חיזר אחרי כל אומות העולם, והציע להם לקבל את התורה, וסירבו, עד שהגיע לבני ישראל ומיד אמרו 'נעשה ונשמע'. ואם הלך הקב"ה אליהם לבקש מהם שיקבלו את התורה, והם אלו שלא רצו - א"כ מה מקום ל'קנאה'? כדברי הילקוט שמעוני הנ"ל.

ולכאורה, הקושי הוא עוד יותר על דברי התירוף של הקב"ה אליהם: "הביאו ספר יוחסין שלכם" וכי יש כאן 'גזענות'? שרק מי שיש לו 'ייחוס' יכול לקבל את התורה - ובלי ייחוס אי אפשר לקבל את התורה!?

כמו"כ, כשניגש לפרשת קבלת התורה במה שכתוב שם: "ומשה עלה אל האלוקים [במאמר המוסגר: זה דבר שצריך להתבונן היטב במה שכתוב ומשה עלה אל האלוקים, לא כתוב ומשה עלה אל ה'ה', אלא לאלוקים... וד"ל] ויקרא אליו ד' מן ההר לאמור כה תאמר לבית יעקב ותגד לבני ישראל אתם ראיתם את אשר עשיתי למצרים ואשא אתכם על כנפי נשרים ואביא אתכם אלי וכו' והייתם לי סגולה מכל העמים וכו' ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש אלה הדברים אשר תדבר אל בני" (שמות יט' א'-ו)

ואומר רש"י הק' בד"ה 'אלה הדברים' וז"ל: "לא פחות ולא יותר". שהקב"ה אומר למשה רבינו ע"ה לא להוסיף ולא לגרוע מדבריו. מילא 'לא פחות' - מובן, שהרי מה אפשר עוד לפחות מזה? אבל מדוע לא להוסיף? למשל, כשרוצים למצוא סוכן שיסחר בסחורה היטב, מחפשים אדם שיש לו שפה טובה ויוכל להסביר ולשכנע את הבריות, וכמה שידע יותר להאריך ולהסביר, זה יותר טוב. וכאן הקב"ה מציע להם את התורה ואומר למשה אלה הדברים לא פחות ולא יותר. לכאורה, מדוע שלא יאריך יותר וישכנע כדי שבני"י יקבלו בוודאי את התורה? לא! אלא: 'אלה הדברים' - לא פחות ולא יותר!

אם ישראל מקבלים את תורת - מוטב!

אמרו חז"ל בגמ' מס' ע"ז (ג.) [כדאי מאד ללמוד את דברי הגמ' התוספות והמהרש"א הללו כהכנה לחג השבועות]: "ואמר ר' שמעון בן לקיש - מאי דתניב 'ויהי ערב ויהי בוקר יום השישי'? כל יום במעשה בראשית לא הוסיפה התורה את האות ה' ליום. ומדוע ביום שישי כתוב 'השישי'?" מלמד שהתנה הקב"ה עם מעשה בראשית - "אל הקב"ה אתם הולכים עכשיו לעולם ומלואו ועם כל הבריאה כולה, אבל יש לי תנאי - א"ל הקב"ה: "אם ישראל מקבלים את תורת מוטב ואם לאו אני אחזיר אתכם לתוהו ובוהו" ע"ל. כשיבוא יום 'השישי' ו' בסיון - אם יקבלו בני"י את התורה מוטב ואם לאו העולם יהיה תוהו ובוהו כמו שהיה לפני הבריאה כמו שכתוב: "והארץ הייתה תוהו ובוהו". ז"א שכל הבריאה כולה נבראה רק כדי שבני"י יקבלו את התורה באותו תאריך - ו' בסיון. היות שבלי תורה אין עולם ואין שום דבר!

את 'הציור' הזה - שהעולם יכול לחזור לתוהו ובוהו - אפשר להרחיב ולדבר ע"כ באריכות... דרך אגב, היום זהו יום מיוחד אצלי - ד' לחודש סיון... וכשביקשו ממני שאדבר לפניכם מיד הסכמתני, כדי לספר לדור החדש שלא יודעים את מה שעברנו בשואה הנוראה. היום זהו יום היארצייט של בני משפחתי הקדושים, שכמו היום בדיק לפני 64 שנים הגענו לאושוויץ - ואני ושארתי ברחמי שמיים - אמא, ששת אחים, דודים דורות בני דודים ובני דודות סבים וסבתות כל המשפחה - ורח"ל כולם הועלו על המוקד!

ממילא יש הרבה מה לדבר על 'תוהו ובוהו'... וראינו אז בחוש, שברגע אחד הכל אבד! אי אפשר לתאר איזה עשירות היה במשפחה שלנו. אבי זצ"ל היו לו כמה חנויות, וברגע אחד הוא נהיה ערום מכל כביום היוולדו! הם לקחו מאתנו את הכל. **בחסדי שמים שנשארנו בחיים, זה ממש למעלה מדרך הטבע! אני עמדת כמה פעמים להישרף ולמות ביריות, זה היה ממש על ידי... ורק ברגע האחרון הקב"ה עזר לי - והוא יתברך הציל אותי!** אבל מה שכתוב כאן 'תוהו ובוהו' זה רואים ממש אפילו היום. היות שהיום כל העולם מתחרים ביניהם, מי יכול להחריב יותר מהר את העולם. למי יש את הפצצות והטילים שאיתם אפשר הכי מהר להשמיד את כל העולם כולו! וזהו חכמה בגויים תאמין, שחושך מזה במה הם יכולים להתפאר?

יראת חטא קודמת לחכמה - במעלה ובזמן!

והתוספות שם בד"ה 'יום השישי' מקשה, שבגמ' שבת (פג.) נחלקו ר"י וחכמים מתי ניתנה התורה, חכמים אמרים בשישי בסיון ור"י אומר בז' בסיון, א"כ לפי מה שר"י אומר בז' סיון ניתנה תורה, מהו יום השישי בסיון? ומתוך התוס' ב' תירוצים עיי"ש. והמהרש"א אומר ע"כ שהתירוצים של תוספות דחוקים. ובתוך דבריו שואל המהרש"א, שהרי לכו"ע התורה ניתנה ביום נ"א מהספירה למה קבע ד' יתברך חג שבועות לדורות ביום חמישים מן הספירה? ומתוך המהרש"א ע"כ דבר מבהיל, וז"ל:

"שהכוונה בזה לפי שלא היו ישראל אז ראויים לחכמת התורה עד שיטהרו ויקדשו עצמם מכל טומאת מצריים שיצאו משם כמ"ש (אבות ג' ט') כל שיראת חטאו קודמת לחכמתו וכו' וע"כ הייתה הטהרה במספר שבעה שבועות ויום חמישים שהם מספרים קדושים כעניין שבת שמיטים ויובלות ולפי שביים נ' נגמרה הטהרה שזכינו אח"כ ביום נ"א לקבל התורה, קבע הש"ת אותנו יום חמישים לחג שבועות כי יראת חטא קודמת לחכמה במעלה ובזמן" ע"ל.

המהרש"א אומר דבר נורא! שמדוע בו' סיון נקבע חג השבועות? היות שבאותו היום השיגו את ה'יראת חטא', שזה קודם לחכמה במעלה ובזמן. ומה שאנו עושים חג שבועות זה לא עבור קבלת התורה - אלא עבור יראת חטא! וזה פלא, שאם נשאל את אנשי העולם: על מה חוגגים כלל ישראל את חג השבועות? מיד יאמרו: 'קבלת התורה'! אבל המהרש"א לא אומר כך... דברי המהרש"א הללו טומנים בחובם המון חידושים, ואכמ"ל.

התורה צריכה להיות חדשה אצל האדם בכל יום!

ה'כלי יקר' בפר' אמור (כג טז) אומר דבר נפלא על הפסוק: "והקרבנתם מנחה חדשה לה'" וז"ל: "סימן ליום מתן תורה כי התורה צריכה להיות חדשה אצל האדם בכל יום כאלו היום קבלה מהר סיני. ומה שלא נזכר בתורה בפירוש כי יום זה מתן תורה, וכן לא נזכר בתורה בפירוש כי ראש השנה הוא יום דין, וטעם שניהם אחד הוא כמו שכתבתי בחיבורי עוללות אפרים, שעל מתן התורה לא רצה ה' להגביל יום ידוע לפי שצריך האדם שיהיה דומה לו בכל יום ויום מכל ימות השנה כאלו באותו יום קבלה מהר סיני, כי באמת ארז"ל (עירובין נד:) שהתורה נמשלה לדד זה שכל זמן שהתינוק ממשמש בה הוא מוצא בה טעם חדש כך התורה כל ההוגה בה מוצא בכל יום טעם חדש, ע"כ דין הוא שיהיה דומה אליו בכל יום כאלו היום קבלה מהר סיני וא"כ כל יום הוא מתן תורה אצל ההוגים בה ע"כ אין ראוי להגביל יום ידוע לנתינתה, וע"כ ארז"ל (ספרי ואתחנן וו.) שיהיה ד"ת חדשים עליך ולא כדבר הישן שלבו של אדם קץ בו שהרי באמת אתה מוצא בה דבר חידוש בכל יום ויום, וע"כ אין יום נתינתה מבוואר בתורה יותר ממה שנרמז בהבאת מנחה חדשה להורות שהתורה מנחה חדשה בכל יום ויום" ע"ל.

ובדבריו מסביר הכל"י מדוע לא מוזכר בתורה בפירוש שחג השבועות זהו יום מתן תורה וכן על ר"ה שזהו יום הדין - שהקב"ה לא רצה להגביל יום ידוע למתן תורה וליום הדין. היות שצריך האדם להרגיש בכל יום שזהו 'מתן תורה' - ובכל יום זהו 'יום הדין'! שבתורה יש טעם חדש בכל פעם, וביום הדין שלא יחשוב כל השנה אלך בשרירות ליבי ולפני ר"ה אעשה תשובה. וכמו שיש מ"ד בגמ' (ר"ה טז.) אדם נידון בכל יום וי"א כל רגע שנא' לרגעים תבחננו וכו'

האם ניתן לסמוך על האדם?!

רואים בדבריו שקבלת התורה זה בכל יום. היות שעל פי האמת האדם יכול לרצות כ"כ ללמוד ולקיים את ציווי ה' ית' בתורה, אבל אי אפשר לסמוך על רצונו של האדם בלבד - היות שהיום הוא יכול כ"כ לרצות, ואח"כ אי אפשר לדעת מה יהיה עם 'רצונו'... לכן העצה לכך היא שהאדם יעשה לעצמו 'גדרים' וקבלות - מעין 'כפייה עצמית'.

וזהו כל העניין של שלושת ימי ההגבלה להר סיני כמו שכתוב בפסוק: "הגבל את ההר וקידשתו" וכו' ולאחר מכן ההר לא נשאר בקדושתו כלל. א"כ מה העניין של ג' ימי הגבלה? אלא כדי לדעת שאע"פ שאמרו ישראל 'נעשה ונשמע', אבל זה לא מספיק רק 'ההתעוררות' הזאת, אלא צריך תיפסק! כמו שאמרו בגמ' (שבת פח:) עה"פ (שיר השירים ד ט) 'ללבבתי אחותי כלה לבבתי באחת מעינייך' וז"ל: "אמר עולא עלובה כלה מזנה בתוך חופתה" וברש"י שם ד"ה 'מזנה בתוך חופתה' וז"ל: "כשישראל עמדו בסני ועשו העגל" ע"ל. זה נאמר על בני"י תיכף לאחר קבלת התורה ואמירת 'נעשה ונשמע'! והתביעה עלינו נוקבת היא: האם אפשר לסמוך על האדם? לכן מיד כפה עליהם הקב"ה את ההר כנגיית!

ייחוסו של היהודי - כפיית יצרו! - המשך

וזהו הסוד של גדרים וקבלות כדי להמשיך הלאה את זמני ההתעוררות: "אם תקבלו" - מתוך 'כפייה' - מוטב ואם לאו אחזיר אתכם לתוהו ובוהו" - היות שאי אפשר להחזיק מעמד ברוחניות ללא כפייה על עצמו! וזה מדובר אפילו על מי שכבר נקרא 'צדיק' בלשון הכתוב, גם עליו נכתב (משלי כד טז): "כי שבע יפול צדיק וקם" וזוהי ההתפעלות מהצדיק שתמיד הוא בנדר של - 'וקם! ומאידך, אצל אומות העולם אין את ה'גדרים' והקבלות שהם הם הכפייה העצמית. כמו שאמרו חז"ל בגמ' ע"ז (ג) שהקב"ה נותן לגויים את מצוות סוכה על טענתם להקב"ה מדוע נתן תורה לעם ישראל ולא להם, והקב"ה מוציא את החמה, ומיד יוצאים הם הגויים ומבעטים בסוכה. ואילו היהודי, אפילו כשחם לו והוא יוצא מהסוכה, הוא לא מבעט. והגוי כן מבעט, היות שאי אפשר לכפות ולגדור גוי.

'כפייה עצמית'

ובזה נבין את דברי החז"ל לעיל: "בשעה שקיבלו ישראל את התורה וכו' אל הקב"ה הביאו ספר יוחסין שלכם" - ז"א שהספר יוחסין שלנו מהאבות הקדושים זוהי 'הכפייה העצמית' הזאת. שגם האבות הקדושים כפו את עצמם. כמו שכתוב בגמרא (יומא כח): אברהם זקן ויושב בישיבה וכן יצחק ויעקב. ואצל יוסף הצדיק כל כך מצאנו שכפה את יצרו... היות שזה היה 'בפנימיותם' של האבות הק' והם אף קיימו את כל התורה כולה קודם שניתנה כמו שאמרו חז"ל (שם) "קיים אברהם אבינו את כל התורה ואפי' עירובי תבשילים" והאבות הק' תמיד היו תחת רצון ד', כמו שכ' ב'ספר חסידים' (סי' קס"ה) שכ"ד פעמים מוזכר בתורה אברהם יצחק ויעקב כסדר ללא הפסק (זה היות כי היו כל הכ"ד שעות בסדר אחד שלא היה להם פנאי מחפצי שמים, ואפילו בחלום!

ועל ידי 'ייחוס' מאבות כאלו אנו באים! וכמו שידועים דברי הרמב"ם המפורסמים בהל' גירושין (פ"ב ה"כ) וז"ל: "מי שהדין נותן שכופין אותו לגרש את אשתו ולא רצה לגרש ב"ד וכו' מכין אותו עד שיאמר רוצה אני וכו' מאחר שהוא רוצה להיות מישאל רוצה הוא לעשות כל המצוות ולהתחמק מן העבירות ויצרו הוא שתוקפו וכיון שהוכה עד שתשש יצרו ואמר רוצה אני כבר גרש לרצונו" עכ"ל. ז"א, שהנפש הישראלית בפנימיות שלו הוא רוצה לעשות ולקיים רק את רצון ד', ורק יצרו הרע מונעו מכך. וזה שייך רק אצל בני ישראל, שזאת הירושה ו'הייחוס' שלנו מאבותינו!

וכן רואים בדברי הגמרא (ר"ה ד.) שחז"ל מבקרים את זה שכורש בנה את ביהמ"ק עבור ילדיו ולעצמו - ולא לשם שמים. ומקשה הגמ' ע"כ: "והתניא האומר סלע זו לצדקה בשביל שיחיו בני ובשביל שאזכה בה לחיי העולם הבא הרי זה צדיק גמור" ומתרתת הגמ' "ל"ק כאן בישראל כאן בעכ"ם" עכ"ל. וכי זה הפליות או 'גזענות?' ומסביר הרש"י בד"ה 'כאן בישראל': "שליבו לשמים ואם מריעין לו בחייו אינו קורא לו תגר אלא תולה הייסורין בעוונות אב"ל עכ"ם" אם אין מטיבים לו כגמולו קורא תגר" עכ"ל. היהודי מקבל הכל באהבה, אבל הגוי לא יכול בשופר"א לסבול ולכפות את עצמו. אבל יהודי יכול לכפות את עצמו. והאמת, שזה גם כ"כ נצרך להתעלות הרוחנית של האדם - לכפות את עצמו! וראוי להביא בזה את דברי בעל 'התניא' ע"כ וז"ל:

גודל נחת רוח לפניו ית' - כד אתכפיא ס"א לתא

"הרי זאת היא מדת הבינונים ועבודתם, לכבוש היצר וההרהור העולה מהלב למוח, ולהסיח דעתו לגמרי ממנו ולדחותו בשתי ידיים, כנ"ל. ובכל דחיה ודחיה שמדחהו ממחשבתו - אתכפיא ס"א לתא. ובאתערותא דלתתא - אתערותא דלעילא, ואתכפיא ס"א דלעילא המגביה עצמה כנשר. לקיים מ"ש: אם תגביה כנשר וגו' משם אורידך נאם ה' וכמו שהפליג בזה פ' תרומה [דף קכח] בגודל נחת רוח לפניו ית' כד אתכפיא ס"א לתא דאסתלק יקרא דקב"ה לעילא על כולא יתיר משבח" אחרא ואסתלקות' דא יתיר מכולא וכו'.

"ולכן אל יפול לב אדם עליו ולא ירע לבבו מאד גם אם יהיה כן כל ימיו במלחמה זו כי אולי לכך נברא וזאת עבודתו לאכפיא לס"א תמיד. וכו' ולא עוד אלא אפי' בדברים המתרים לגמרי כל מה שהאדם זוכה יצרו אפי' שעה קלה ומתכוון לאכפיא לס"א שבחלל השמאלי כגון שחפץ לאכול ומאחר סעודתו עד לאחר שעה או פחות ועוסק בתורה באותה שעה. כדאיתא בגמ' שעה רביעית מאכל כל אדם - שעה ששית מאכל

והייתם לי סגולה מכל העמים ממילא כל התמיהות הנ"ל מתורצות: מהו ספר 'יוחסיכם'? זוהי השייכות שלנו לאבותינו הקדושים ע"י כפיית הרצון העצמי לרצון ד', שנמצאת באמת בתוך פנימיות היהודי - ורק אם כזה 'ייחוס' אפשר לקבל את התורה! ומאידך - לגוי אין את 'הייחוס' הזה.

וכן מדברי הרש"י על הפסוק "אלה הדברים": "לא פחות ולא יותר" - מדוע שלא יוסיף עוד על דברי הקב"ה? היות שזוהי שעת מבחן על ה'פנימיות' - ואז דברים מועטים מספיקים. אבל לגוי אפילו אם תאריך בדברים הוא לא יסיים לכפות את עצמו. וזאת הייתה הבטחתו של הקב"ה: "אתם ראייתם וכו' ואתם תהיו לי ממלכת כהנים וגוי קדוש" - בלי שום הבטחה לדבר גשמי רק הבטחות רוחניות, ובני ישראל מיד הסכימו, היות שזוהי מהותם האמתית. ואז מבטיח להם הקב"ה מיד (שמות יט ה): "והייתם סגולה מכל העמים" והביא ע"כ רש"י בד"ה 'סגולה': "אוצר חביב" - היות שיהודי זה אוצר חביב אצל הקב"ה, ומדוע? עקב ה'כפייה' והעמידה בניסיון בזה! כפי שהוסבר לעיל. ועל ידי כך שהם אמרו מיד 'נעשה ונשמע' וקיבלו על עצמם את ה'כפייה' - מיד: "והייתם לי סגולה" שפירושו: אוצר חביב!

[במאמר המוסגר: היות ש'האל"ף' של הכל זה 'אמונה' - ראוי להביא בזה את דברי הרא"ש ב'אורחות חיים' (כו) מהי 'סגולת ישראל' על כל העמים וז"ל: "לבטוח בה" בכל לבבך ולהאמין בהשגחתו הפיטית ובוהו תקיים בלבבך הייחוד השלם בהאמין בו כי עיניו משוטטות בכל הארץ ועיניו על כל דרכי איש ובוהו לב וחוקר כליות כי מי שאינו מאמין באשר הוצאתיך מארץ מצריים אף באנכי ה' אלוקיך אינו מאמין ואין זה ייחוד שלם כי זוהי סגולת ישראל על כל העמים וזה יסוד כל התורה כולה" עכ"ל.

וידוע שהמשגיח דפוניבז' ר' יחזקאל ליונשטיין צוק"ל אמר שכדאי לו לומר שיחות כל ימי חייו שאולי יצא תלמיד אחד שיאמין ביציאת מצריים באמונה שלימה - היות שהכל תלוי בזה! והפירוש בדברי הרא"ש, שאנוכי ד' אלוקיך - זה השגחה כללית, ואשר הוצאתיך מארץ מצרים - זוהי השגחה פרטית. וזהו הייחוד השלם - כך אומר הרא"ש - וזהו אף יסוד כל התורה כולה! ומוטל עלינו לא רק 'סתם לומר' יסודות אלו, אלא עלינו להגיע ל'הרגשה מוחשית' בדברים אלו - וזהו 'סגולת ישראל' על כל העמים. ע"כ]

'גדרים' - כהכנה לקבלת תורה

אנו עומדים כעת קודם חג 'מתן תורה', כל אחד צריך לקבל על עצמו 'גדרים וקבלות' של 'יראת חטא' - ושזה יהיה בגדר: 'קודמת לחכמה' - כדברי המהרש"א לעיל - ואז החכמה בטח תתקיים בנו. ואם האדם יקבל על עצמו, ויעשה מה שביכולתו לעשות, אז הקב"ה יעזור ממרומים, ואז יזכה לקבל את התורה מאהבה ושמחה!

(המוסר והנועם' ח"ג)

הננו להודיע, שיש אפשרות למעוניינים לקבל את העלון באמצעות הדואר,

וכמו"כ לקבל עלונים לחלוקה.

לפרטים: 0504116403

"לְתוֹרָה אֵין תְּחִלָּיָה"

הרה"צ ר' בן ציון ברוק זצ"ל

ג. ואמרו חז"ל (קידושין כ'): "בא וראה כמה קשה אבקה של שביעית, אדם נושא ונותן בפירות שביעית, לסוף מוכר את מיטלטליו וכו', לא הרגיש לסוף מוכר את שדותיו וכו', לא באת לידו עד שמוכר את ביתו וכו'. לא באתה לידו עד שמוכר את עצמו".

ושמעתי בעניין זה, ממרן הגה"צ ר' אברהם יפה'ן (שליט"א) [זצוק"ל], שהאיש שעשה סחורה בפירות שביעית, לא להכעיס עשה, אלא בוודאי מפני שדחקה לו השעה, ולא מצא במה להשתכר. אבל יש לשאול, למה לא מכר מה מחפצי ביתו או חלק משדותיו כדי להקל מצוקתו? אלא שטבע האדם ודעתו היא שכל מה שיש לו מוכרח הוא ואינו יכול לוותר עליהם.

ואם כן מה יעשה? מחפש הוא ומוצא עצה אחרת, לעשות פשרה בדין השביעית. ואף שהתורה אמרה "לאכלה ולא לסחורה" סבור הוא להתיר לעצמו מפני שזה רק אבק שביעית ואיסור קל שבו, וכל המיקל יגיד לו למצוא סעד לטעמו.

לכן מראה לו הקב"ה אח"כ, שבדרך זה לא הצליח כלל, ולא מצא למחסורו על ידי המשא ומתן הזה, שהוא כנגד דברי התורה, וסוף סוף מוכרח למכור גם את המטלטלין והשדות וכו' ולא באת לידו עד שמוכר גם את עצמו שמש לעבודה זרה.

ואילו העמיד האדם לנפשו חוק וגבול ולא יעבור שייקוב דין התורה את ההר הגדול משאלות החיים, ומדיני התורה אין לזוז אף כחוט השערה גם בשעת ההכרח הגדול ביותר, ואם התורה אמרה "לאכלה ולא לסחורה" אין להקל באיסור זה בשום פנים, ואם דחוקה לו השעה יבקש עצה בדרכי היתר, ואפילו לימכור מהמטלטלין שלו או חלק משדותיו ויחיה מזה, שאז היה מרוויח בכפליים, שהיה מקיים את התורה, וה' היה בעזרו למלא את חסרונו שגם רכושו היה נשאר אצלו.

ד. ואמרו בגמ' (מכות י.): "תלמיד שגלה מגלין רבו עימו שנאמר "וחיי" עביד לו מידי דתהוי ליה חיותא" וכתב הרמב"ם (הלכות רוצח פז) ע"כ: "וחיי בעלי החכמה ומבקשיה בלא תלמוד תורה, כמיתה חשובין" עכ"ל. "ואע"פ שיש בעיר מקלט רב אחר שילמדנו, אפילו הכי אותו שרגיל עימו עדיף טפי, לפי שלא מן הכל אדם זוכה לילמוד" (נימוק"י על מס' מכות י.). רואים אנו מזה, שמגלין את הרב לעיר מקלט אל התלמיד, לא מפני שאין לו שמה ממי לילמוד כלל, שהרי יש שם רב אחר. ומה גם, שכל ערי הלויים קולטות, והגולה יכול לימצוא מבין הלויים מי שילמוד עימו, ואין צורך להטריח דווקא את רבו, אלא בשביל שלא מן הכל אדם זוכה לילמוד, שבוודאי הכוונה היא שאינה דומה ההצלחה והעלייה בתורה, אם ילמד כעת מרב חדש, או אם ילמוד מרבו הקודם התמידי, שלומד עימו כל הזמן, ומכירו בכל עניניו וטיבעו ומידותיו, ויודע לחנכו.

כנגד התעלות זו הזהירה התורה "וחיי" להזהיר את בית הדין לעשות עבור הגולה שיחיה, ומה יעשו? יחייבו את הרב שיגלה גם הוא שמה, ליראות שתלמידו יתעלה בתורה ויחיה. הרי שלא רק הפורש את עצמו לגמרי מן התורה ח"ו הוא כפורש מן החיים, אלא גם הפורש את עצמו ופוסק מהתעלות מתמדת הוא פורש מן החיים!
ועל האדם להתחזק, ולעשות גדרים וסייגים, ואורח חיים למעלה למשכיל!.

א. כל ענייני העולם אינם מחויבים ומוחלטים, ואפשר לעשותם בצורות שונות. הרעב לאכול- יכול להשביע רעבוננו בסעודת מלכים, וגם בפת קיבר ומים במשורה. הזקוק ללבוש - יכול להתלבש בבגדי יקר ותפארת, וגם לכסות גופו בבגדי פשתן ובד. אפשר לדור בבית אבנים מהודר, וגם בצריף ובבית חומר. וכן בכל הדברים הנחוצים לאדם בחיים, אף שכל דבר יש בו נחיצות, ומעלה ויתרון באיזה אופן שהוא, אבל אין לומר שדווקא כך ולא אחרת, אלא גם בצורה אחרת יש להסתפק וכל דבר יש לו תחליף. - לא כן בעניין החיים גופא, להם אין תמורה בשום דבר, כי אם לא חיים הרי מוות.

והנה התורה מזהירה אותנו ואומרת: "כי הוא חייך ואורך ימך" (דברים ל' כ') "ובחרת בחיים" (שם יט'). הדברים הם כפשוטם ממש, התורה היא מציאות החיים ממש, שאין לה שנוי ותמורה וחילופין. ואי אפשר לומר אם לא תורה, אמלא את חיי בתוכן אחר, כי תוכן כזה אינו קיים בכלל!

ב. ואמה"כ: "החזק במוסר אל תרף נצרה כי היא חייך" (משלי ד' יג') ובאר הגר"א ז"ל (שם) וז"ל: "אחוז את המוסר שהתחלת בו ותחזק את עצמך. ואפילו לפי שעה, אל תרף את עצמך מן המוסר, אלא אדרבה, תוסיף תמיד גדרים ומצוות על המוסר שלא יבא לידי רפיון, כי מה שהאדם חי הוא כדי לשבור מה שלא שבר עד הנה אותה המידה. לכן צריך תמיד להתחזק, ואם לא יתחזק למה לו חיים" עכ"ל. ביאור הדבר: הכתוב מדבר בארבע מדרגות, המתחילים לצעוד על מפתן פתח בית המדרש להם אומרים: "החזק" אחוז, אחר שכבר התחיל ועלה אומרים לו: "אל תרף" כי רבים מתחילים בקנייני השלמות, אבל רק המתמידים החזקים ישיגוה. ולא ה"מי יעלה" הוא העיקר, אלא ה"מי יקום" במקום קודשו. אולם גם אצל המתאמצים להתמיד בעבודת ד' יש ימי אהבה וימי שנאה (ר"ת בס' הישר), ופעם ינצח הוא, ופעם ינצחוהו היצרים, על כן אומרים לו שיעשה גדרים וסייגים בעבודתו, שגם אם יפול ברוחו - אל ימשך לגמרי אחר היצר במעשיו, כי הגדרים שלו יחזקוהו ששוב יתאמץ לעלות למדרגתו.

והמדרגה הגבוהה ביותר בזה היא, "כי היא חייך" היינו שידע וירגיש האדם שעבודת ד' הם הם החיים ממש, למטרה זו נברא ונוצר, וזהו תכליתו וחובתו בעולמו. וכבר כתב רבנו יונה בשע"ת: "ומה תקוות הנברא, אם לא ישים עמל נפשו ועיקר עסקו, בדברים אשר נברא בעבורם!"

כאשר יזכה האדם וישריש בנפשו הכרה אמיתית זו, שהתורה היא החיים ממש, יחליט בהסכמה חזקה שאין לעשות ויתורים בתורה, כמו שאין לוותר בחיים, ועל כל השאלות הגשמיות, המטרידות ומושכות אותו מביהמ"ד, מלמוד התורה לגמרי, או מקביעת עיתים לתורה, או מונעים ומפריעים לקיום המצוות, ישתדל לסדר בצורות פחות מטרידות, ויסתפק במה שיעזרו האלוקים, אז יזכה לסייעתא דשמיא, ובדרך שהאדם רוצה לילך, בה יוליכו אותו. וכמ"ש הרמב"ם בסוף הלכות שמיטה ויובל ע"ש. אבל אם יתחיל האדם לוותר בדרכי התורה, הרי בוודאי שיפסיד ממעלותיו והצלחתו בתורה, וסוף סוף שגם את מבוקשו לא ישיג, כי הרי "כל מזונותיו של אדם קצובין מראש השנה" (ביצה טו'), והחריצות וההשתדלות אינה מועילה.